

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד משלימה ל-2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון – סיפורת (סיפור חסידי וסיפור קצר),

דרמה ומונודרמה, קריאה מונחית – (2x33) – 66 נקודות

פרק שני – שירה (פיוט ושירת ימי הביניים,

השירה העברית במאה ה-20) – (2x17) – 34 נקודות

סה"כ – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.

(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.

ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה שתי רשימות:

א. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה הבסיסית.

ב. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה זו.

(2) אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה היצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון — סיפורת (סיפור חסידי וסיפור קצר), דרמה ומונודרמה, קריאה מונחית

(66 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 1-7 (לכל שאלה — 33 נקודות).

סיפור חסידי

1. לפיכך הסיפור "האיש שנותר בשדה". קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

איש אחד נסע ליום כיפור אל הבעש"ט.

ונסע יום ולילה תמימים בכדי למהר נסיעתו.

ובא לאור הבוקר,

של ערב יום כיפור

עד סמוך לעיר מזעבוש.

אז אמר בנפשו:

הנה אני סמוך לעיר,

והסוס נתייגע מאוד,

אעמוד כאן להתפלל

ובתוך כך ירעה הסוס.

אחר התפילה גברה עליו השינה.

אמר בלבו:

מה בכך אם אישן שתי שעות?

הנה הסוס ינוח מיגיעו,

ואחר כך אסע במהירות,

ואיך שיהיה בוודאי אבוא לפני חצות היום לעיר.

ושכב על העגלה ונרדם בשנתו מאוד.

(שים לב: המשך הסיפור וסעיפי השאלה בעמוד הבא.)

וכשניעור ראה שהוא בין השמשות של יום כיפור.
ונצטער הרבה מאוד,
כי אחרי כל היגיעות שיגע לנסוע אל הבעש"ט ליום כיפור
מוכרח הוא להיות ביום כיפור,
לבדו,
בשדה,
סמוך לעיר,
ובאשמתו.

וצעק ובכה במר לבו
כל הלילה וכל היום.

ובמוצאי יום כיפור נסע במהירות
ובמרירות הנפש אל הבעש"ט.
וכשבא אליו, עשה הבעש"ט צחוק ממנו

והעניין היה, שצריך היה אותו איש להעלות בתפילתו תפילת עֵם שבשדות,
ומן השמים הכריחו אותו.

ענה על שני הסעיפים א-ב.

- א.** ערות, עייפות ושינה הן ביטוי למצב הרגשי של האיש בסיפור "האיש שנותר בשדה".
הסבר קביעה זו, והדגם מן הסיפור. (20 נקודות)
- ב.** מה הצחוק של הבעש"ט מלמד בנוגע לשנתו של האיש? נמק את דברך. (13 נקודות)

שים לב: אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה היצירה.

סיפור קצר

2. "שברירים" / דבורה בארון
תאר את מערכות היחסים של חיה פרומה עם שתיים מדמויות המשנה בסיפור, והסבר מה מלמדות מערכות יחסים אלה על חיה פרומה ועל דמויות המשנה.
3. "שברירים" / דבורה בארון או סיפור קצר אחר
תאר את נקודת המפנה בעלילה של סיפור קצר שלמדת ("שברירים" או סיפור קצר אחר), והסבר מדוע לדעתך זו נקודת מפנה.

דרמה ומונודרמה

4. "אנטיגונה" / סופוקלס או "בית בובות" / איבסן או "ביקור הגברת הזקנה" / דירנמט
הסבר כיצד הניגוד בין חולשה לכוח בא לידי ביטוי בדמות אחת או ביחסים בין שתי דמויות במחזה שלמדת.
5. "לרקוד עם אבא" / איציק ויינגרטן
תאר שתיים מן ההופעות של מוטיב הפרפרים במונודרמה זו, והסבר את התפקיד של מוטיב זה במונודרמה.
6. "אחת זקנה" / נאווה סמל
ענה על שני הסעיפים א-ב.
א. שם המחזה משקף את היחס של החברה כלפי חנה.
הסבר קביעה זו והדגם את דברך. (15 נקודות)
ב. האם על פי המחזה חנה היא אכן רק "אחת זקנה"?
נמק והדגם את דברך. (18 נקודות)

קריאה מונחית

7. קשרים בין בני אדם הם צורך קיומי. הסבר והדגם צורך זה, על פי ספר הקריאה המונחית שלמדת. בתשובתך התבסס על היחסים בין הדמות המרכזית ובין שתי דמויות אחרות בספר זה.

פרק שני — שירה (פיוט ושירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20) (34 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 8-14 (לכל שאלה — 17 נקודות).

פיוט

8. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יונת אלם רחוקים / ר' משה אבן עזרא

1 יונת אלם רחוקים / מעל קנה נתושה —

כאבה הִיה נַחַח / ומכתה אָנוּשָׁה.

כַּפּוֹר בַּפֶּח יוֹקְשָׁה / תִּהְיֶה, וְנִפְשָׁה יִבֶּשָׁה

מִקְצָר רוּחַ וּמַעְבֻּדָּה קִשָּׁה.

5 מִטֵּעַ עֵנָל נָטָעָה / לְאַרוֹת יוֹם יוֹם פְּרִיָּה

וְזָרַע מְרִי זָרָעָה / לְקִצְרֵי תְבוּאֹת מְרִיָּה,

וַיַּעַן מוֹסֵר פְּרָעָה — / עָרִם הִצֵּג גְּנוּיָה

וּמִלְבוּשׁ עֲדָנָה קִרְעָה / וַתִּתְנַצֵּל אֶת עֲדָיָה,

וַדְמַעְתָּה עַל לַחֲיָה / כְּנוֹזְלִים עַל יִבֶּשָׁה.

10 שְׁקַעְתִּי וְשִׁנְעֵתִי / מְבוֹר אֵין בּוֹ מַיִם,

וְקִרְאֵתִי וְנִשְׁאֵתִי / לִבָּב אֶל כְּפִים,

וְסַפְקֵתִי וְדַפְקֵתִי / עַל שְׁעָרֵי שְׁמַיִם.

לוֹ יִקְשִׁיב אֶמְרָתִי / בּוֹרָא נִיב שְׁפָתַיִם —

וְאַזְ תִּרְאֵ אֹיְבָתִי / וּתְכַסֶּה בּוֹשָׁה!

15 הִבֵּט כִּי לְכָל מְסֻלָּה / אֲבִיט — וְאֵין לִי מִכִּיר,

וְצָר אוֹתִי חֲלָה / וְחֻצִּיו בְּדָמֵי הַשְּׂכִיר.

זָכְרָה בְּרִית כְּבִתְחֻלָּה, / כִּי אֵין בְּלִתְדָּ מִזְכִּיר,

וְאַל נָא שָׁכַר הַפְּעֻלָּה / תֵּאָחֵר חֲטָאת שְׂכִיר —

הִנֵּה כִּי לָךְ הִגָּאָלָה / וּלָךְ הִירָשָׁה!

א. הסבר כיצד המדריך בפיוט (שורות 1-4) מבטא את המצב של עם ישראל. (9 נקודות)

ב. על פי הפיוט, מה עם ישראל עושה כדי לשנות את המצב שכתבת עליו בסעיף א?

הסבר והדגם את דבריך. (8 נקודות)

9. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לכה דודי

לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה.
לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה.

שמוז וזכור בדבור אחד
השמינו אל המיחד
ה' אחד ושמו אחד
לשם ולתפארת ולתהלה.

לקראת שבת לכו ונלכה
כי היא מקור הברכה
מראש מקדם נסוכה
סוף מעשה במחשבה תחלה.

מקדש מלך עיר מלוכה
קומי צאי מתוך ההפכה
רב לך שבת בעמק הבקא
ותוא נחמל עליך חמלה.

התגערי מעפר קומי
לבשי בגדי תפארתך עמי
על יד בן ישי בית הלחמי
קרבה אל נפשי גאלה.

התעוררי התעוררי
כי בא אורח קומי אורי
עורי עורי שיר דברי
בבור ה' עליך נגלה.

לא תבושי ולא תכלמי
מה תשתוחחי ומה תתמי
בך יחסו עניי עמי
ונבנתה עיר על תלה.

והיו למשפה שאסיד
ורחקו כל מבלעיך
ישיש עליך אלהיך
כמושש חתן על כלה.

ימין ושמאל תפרצי
ואת ה' תעריצי
על יד איש בן פרצי
ונשמחה ונגילה.

בואי בשלום עטרת בעלה
גם בשמחה ובצהלה
תוך אמוני עם סגלה
בואי כלה בואי כלה.

תאר את היחס של הדובר לשבת, והסבר כינוי אחד ושיבוץ אחד שמבטאים יחס זה.

שירת ימי הביניים

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כְּתִיבְתָּהּ מִהֲדָרָת / שמואל הנגיד

כְּתִיבְתָּהּ מִהֲדָרָת / כְּבָרְקֶת מְסֻדָּרָת,
וְטוֹרֵיהָ מִיִּשְׂרָאֵל / כְּמוֹ רִקְמָה בְּאֲדָרָת,
וְנִחְמָדִים לְעֵינַיִם / כְּמוֹ פָּנֵי מִבְּכָרָת,
וְרִיחָמוּ כְּרִיחַ מוֹר / עָלַי כְּלָה מְקֻשָּׁרָת.
5 כָּתֵב וְקָרָא וְשִׁים לְבָדָּךְ / לְדַת אֶרֶץ וְכִפְרָת,
וְאַם תּוֹסִיף – לָךְ אוֹסִיף / מְחִיר הַרְבֵּה וּמִשְׁכָּרָת.
יְהוֹסֵף, אִם כְּתִבְתָּמוֹ / בְּעֵט בְּרוֹזֶל בְּאַגָּרָת –
מִכְתָּב אֶת וְחֲרוֹת עַל / כְּבִדִּי, לֹא בִיתָרָת,
וְלָךְ אֶהְבָּה לְקִיר לְבִי / וּמוֹרָשִׁי מִחֲבָרָת
10 וְתוֹכְחָתִי מִגְלָה לָךְ / וְאַהֲבָתִי מְסֻדָּרָת.

השורש כ-ת-ב חוזר בשיר ארבע פעמים. פרש שלוש מן החזרות האלה, והסבר את תרומתן

להדגשת הרעיון המרכזי בשיר.

השירה העברית במאה ה' 20

ארץ-ישראל וירושלים

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אָרֶן / לאה גולדברג

כָּאֵן לֹא אֶשְׁמַע אֶת קוֹל הַקּוֹקֵיָה.

כָּאֵן לֹא יִחַבֵּשׁ הָעֵץ מִצְנַפֶּת שְׁלֵג,

אָבֵל בְּצֵל הָאֲרָנִים הָאֵלָה

כָּל יְלֻדוֹתֵי שְׁקָמָה לְתַחֲתֶיהָ.

צִלְצוֹל הַמְחֻטִּים: הִיָּה הִיָּה —

אֶקְרָא מוֹלָדֹת לְמֶרְחֵב־הַשְּׁלֵג,

לְקֶרֶחַ יִרְקָרֵק כּוֹבֵל־הַפֶּלֶג,

לְלִשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה.

אוֹלֵי רֵק צִפְרֵי־מָסַע יוֹדְעוֹת —

כְּשֶׁהֵן תְּלוּיוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם —

אֶת זֶה הַכָּאֵב שֶׁל שְׁתֵּי הַמוֹלָדוֹת.

אֲתֶכֶם אָנִי נִשְׁתַּלְתִּי פְּעָמִים,

אֲתֶכֶם אָנִי צִמְחָתִי, אֲרָנִים,

וְשָׁרְשֵׁי בְּשָׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים.

הסבר והדגם את היחס של הדוברת בשיר אל המקום שנולדה בו.

בתשובתך הצג שתי דרכי עיצוב המבטאות יחס זה.

ארספואטיקה

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספר שירי / רחל

צְרִיחוֹת שְׁצָרְחָתִי נוֹאֶשֶׁת, כּוֹאֶבֶת
בְּשַׁעוֹת מְצוּקָה וְאֶבְדָּן.
הִיו לְמַחְרֹזַת מְלִים מְלַבֶּבֶת.
לְסֵפֶר שִׁירֵי הַלֶּבֶן.

נִגְלוּ חֲבִיוֹנוֹת לֹא גִלִּיתִי לְרַע.
נָחֵשׁ הַחֲתוּם בִּי בְּאֵשׁ.
וְאֵת תּוֹגְתּוֹ שֶׁל הַלֵּב הַכּוֹרֵעַ
יָד כָּל בְּמִנוּחָה תִּמְשֹׁשׁ.

"ספר שירי" הוא שיר ארספואטי.

הסבר והדגם קביעה זו.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דוֹרְגֵל / דן פגיס

דוֹרְגֵל הוּא חִי מְשֻׁנָּה לְמִדֵּי:
בְּבִשְׂרוֹ הוּא שְׂאֵר
לְשְׂאֵר הַחַיּוֹת הַטּוֹרְפוֹת, אֵךְ רַק הוּא
מְבַשֵּׁל חַיּוֹת, מְפַלֵּל חַיּוֹת,
רַק הוּא לּוֹבֵשׁ חַיּוֹת, נוֹעֵל חַיּוֹת.
רַק הוּא חוֹשֵׁב
שֶׁהוּא זֶר בְּעוֹלָם, רַק הוּא מוֹחָה
עַל מֶה שֶׁנִּגְזַר, רַק הוּא צוֹחֵק,
וּמְפַלֵּא עוֹד יוֹתֵר, רַק הוּא
רוֹכֵב מְרִצּוֹנוֹ עַל אוֹפֲנוֹעַ.
יֵשׁ לוֹ עֲשָׂרִים אֶצְבָּעוֹת,
שְׁתֵּי אֲזָנִים,
מֵאָה לְכַבּוֹת.

הסבר את הקשר בין כותרת השיר "דוֹרְגֵל" ובין הרעיון המרכזי בשיר.

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁלוֹמִי / זלדה

בית 1 שְׁלוֹמִי קָשׁוּר בְּחוּט
אֶל שְׁלוֹמָהּ.

בית 2 וְהַחַיִּים הָאֲהוּבִים
וְתִקְוֹת הַשָּׁנָה הַנִּפְלְאוֹת
עִם אוֹצֵר הַרִיחוֹת, הַפְּרָחִים,
הַפָּרִי, הָעֵלִים וְהַרִיחוֹת,
וְעִם הָעֶרְפֶּל וְהַמָּטָר,
הַשֶּׁלֶג הַפְּתֹאמִי
וְהַטֵּל,
תִּלְוִיִּים עַל חוּט הַכְּמִיָּה.

בית 3 אֲנִי וְאַתָּה וְהַשָּׁבֶת.
אֲנִי וְאַתָּה וְחַיִּינִי
בְּגִלְגֹּל הַקּוֹרֵם.
אֲנִי וְאַתָּה
וְהַשֶּׁקֶר.
וְהַפֶּחַד.
וְהַקֶּרְעִים.
אֲנִי וְאַתָּה
וּבוֹרֵא הַשָּׁמַיִם שָׂאִין לָהֶם
חוּף.

בית 4 אֲנִי וְאַתָּה
וְהַחִידָה.
אֲנִי וְאַתָּה
וְהַמּוֹת.

בבית השלישי בשיר מתוארים שני צדדים של חיי הזוגיות.
תאר את שני הצדדים האלה. בחר מן הבית השלישי שני אמצעים אמנותיים, והסבר את תרומתם
לעיצוב חיי הזוגיות.

בהצלחה!